

Economics and Business Administration, 2024. 8(2), pp. 250–264. DOI: <https://doi.org/10.35808/ijeba/457>.

8. Lopuschnyak, H. N. Chala, O. Poplavska. Socio-economic determinants of the ecosystem of sustainable development of Ukraine. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science, 2021. 1. C.1-9. DOI: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/915/1/012019>.

9. Kortemeyer G., Nöhl J. Assessing confidence in AI-assisted grading of physics exams through psychometrics: An exploratory study. Physical Review Physics Education Research, 2025. 21(1), p.010136. DOI: <https://doi.org/10.1103/PhysRevPhysEducRes.21.010136>

10. Metaverse Standards Forum. URL: <https://metaverse-standards.org/news/blog/metaverse-standards-forum-announces-the-formation-of-interoperable-characters-avatars-working-group/#:~:text=,experiences%20with%20reduced%20development%20costs> (дата звернення 12.08.2025)

Krap A., Bataiev S., Bobro N., Kozub V., Hlevatska N. Examination of digital advancements: Their influence on contemporary corporate management methods and approaches. Multidisciplinary Reviews, 2024. 7(26). DOI: <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe026>

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ СПІВІСНУВАННЯ

Журенко Микита Анатолійович

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

Кафедра технологічної і професійної освіти

Глухівський національний педагогічний

університет імені Олександра Довженка, Україна

Швидкий розвиток цифрових технологій і зокрема штучного інтелекту (ШІ) докорінно змінює підходи до навчання, викладання та проведення наукових досліджень. Автоматизовані інструменти відкривають нові можливості для опрацювання великих обсягів інформації, створення навчальних матеріалів і оптимізації дослідницьких процесів. Водночас вони породжують низку етичних, правових та методологічних викликів, що безпосередньо впливають на дотримання принципів академічної доброчесності. Забезпечення прозорості, достовірності й об'єктивності результатів стає ключовою умовою збереження довіри до освіти та науки. У цьому контексті особливого значення набуває пошук балансу між ефективним використанням ШІ та недопущенням його зловживань, що вимагає переосмислення традиційних підходів до етики академічної діяльності.

Означену проблему досліджували в наукових працях як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники: С. Горчинський, М. Софілканич, І. Горбенко [1], І. Мамаєв [2], М. Мар'єнко, В. Коваленко [3], D. Cotton, P. Cotton, J. Shipway [4], V. Lund, T. Wang [5], M. Sullivan, A. Kelly, P. McLaughlan [6]. Огляд сучасних наукових публікацій свідчить, що питання застосування ШІ в освіті та науці активно досліджується й обговорюється зарубіжними вченими. Водночас в українському науковому просторі недостатньо уваги приділяється вивченню того, як забезпечується академічна доброчесність у цих умовах. Особливо це стосується аналізу дій педагогів, науковців та здобувачів освіти з метою запобігання порушенням.

Законодавство України встановлює вимоги та стандарти академічної доброчесності для педагогів, науковців і здобувачів освіти, а також визначає види академічної відповідальності за їх порушення. Відповідно до Закону України «Про освіту», академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та проведення наукової (творчої) діяльності, з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень. Водночас у чинних нормативних актах відсутні положення, що регламентують дотримання принципів академічної доброчесності в умовах використання ШІ, що створює нові виклики для освітньої та наукової сфер. Доцільно уточнити, що під ШІ розуміють комплекс інформаційних технологій, здатних виконувати складні завдання на основі алгоритмів обробки та аналізу даних, у тому числі самостійно згенерованих у процесі роботи. Такі системи можуть створювати власні бази знань і моделі ухвалення рішень, що зумовлює як значний потенціал їх застосування в освіті та науці, так і нові ризики для академічної доброчесності.

Науковці С. Горчинський, М. Софілканич та І. Горбенко, досліджуючи якість української освіти та академічну доброчесність в умовах використання ШІ, відзначають ризик його застосування для отримання несправедливих переваг окремими здобувачами освіти. Це стосується створення за допомогою ШІ високоякісних письмових робіт, що може вплинути на результати оцінювання та порушити принципи академічної доброчесності. Автори підкреслюють важливість впровадження в закладах освіти програмних засобів для виявлення текстів, згенерованих ШІ, і запобігання таким порушенням [1].

Дослідник І. Мамаєв підкреслює, що під час наукових досліджень учені повинні обов'язково дотримуватися принципів академічної доброчесності, особливо використовуючи інструменти ШІ. Зокрема, він застерігає від публікації матеріалів, створених ChatGPT, адже це може розцінюватися як серйозне порушення; звертає увагу на ризик використання застарілої або вторинної інформації, яка вже була висвітлена в попередніх джерелах; також наголошує, що орієнтація ChatGPT на відповіді лише на задані запитання може призводити до ігнорування важливих даних з достовірних наукових джерел [2].

Вчені М. Мар'єнко та В. Коваленко досліджують ШІ у контексті використання Big Data, SMART- та FAIR-даних для впорядкування результатів,

пошуку, аналізу й порівняння, що сприяє розвитку інтелектуальних сервісів і точнішому відтворенню результатів за алгоритмами. Водночас вони застерігають від ризиків, зокрема зменшення ролі вчителя, креативності та критичного мислення учнів [3].

Проаналізувавши наукові джерела та сучасний стан упровадження ІІІ в освітню та наукову діяльність, можна дійти висновку, що в українському освітньо-науковому просторі все ще бракує системних, чітко регламентованих підходів до забезпечення академічної доброчесності в умовах цифровізації та автоматизації інтелектуальних процесів. Виклики, що виникають, охоплюють як технічний, так і етичний, правовий і методологічний виміри. Відсутність єдиної комплексної політики призводить до фрагментарності практик дотримання принципів академічної доброчесності, що, своєю чергою, ускладнює забезпечення об'єктивності оцінювання, достовірності результатів досліджень та рівного доступу до освітніх ресурсів.

Для зниження ризиків і підвищення якості освітніх та наукових результатів доцільно реалізувати такі заходи:

1. Розроблення національних методичних рекомендацій та стандартів використання ІІІ в освіті та науці з чітким описом допустимих і заборонених практик. Такі документи мають містити приклади правильного і некоректного використання інструментів ІІІ, алгоритми перевірки джерел інформації, а також механізми притягнення до академічної відповідальності у випадку порушень.

2. Інтеграція сучасних програмних засобів виявлення штучно згенерованих матеріалів у внутрішні системи контролю закладів освіти й наукових установ. Йдеться не лише про виявлення текстів, створених ІІІ, але й про розробку інструментів для аналізу зображень, відео та аудіо, що дозволить охопити повний спектр можливих порушень.

3. Запровадження обов'язкових курсів цифрової та академічної грамотності для педагогів, здобувачів освіти та науковців. У межах таких курсів доцільно вивчати принципи роботи ІІІ, його обмеження, ризики та потенційні помилки, а також методи перевірки отриманих результатів і способи етичного використання автоматизованих інструментів.

4. Розширення національної мережі відкритих репозитаріїв і баз знань, наповнених перевіреними та актуальними науковими матеріалами. Такі ресурси повинні бути інтегровані з системами ІІІ, що дозволить автоматично використовувати тільки достовірні та підтвержені дані, зменшуючи ризик поширення застарілої чи хибної інформації.

5. Формування етичних кодексів взаємодії з ІІІ у межах професійних спільнот. Ці документи мають регламентувати межі застосування технологій, визначати допустимий рівень автоматизації в освітньому та дослідницькому процесі, а також встановлювати вимоги до прозорого зазначення ролі ІІІ при створенні матеріалів.

6. Підтримка наукових досліджень з вивчення впливу ІІІ на академічну доброчесність. Передбачається проведення емпіричних досліджень, опитувань та експериментів, спрямованих на оцінювання ефективності заходів із

запобігання порушенням і виявлення нових ризиків, що виникають з розвитком технологій.

Реалізація цих пропозицій сприятиме формуванню цілісної системи етичного та безпечного використання ШІ в освітньому й науковому середовищі. Це, у свою чергу, забезпечить збереження високих стандартів академічної доброчесності навіть в умовах швидких технологічних змін.

ШІ відкриває значні можливості для оптимізації освітніх і наукових процесів, однак водночас створює суттєві виклики для дотримання принципів академічної доброчесності. Аналіз наукових джерел свідчить про необхідність розроблення нових нормативно-методичних механізмів, які забезпечуватимуть прозорість, об'єктивність та надійність результатів навчання і досліджень в умовах зростання ролі ШІ. Перспективними напрямками подальших досліджень є: вивчення ефективності інструментів виявлення згенерованого контенту, розробка педагогічних стратегій, що поєднують творчий потенціал людини з можливостями ШІ, а також аналіз впливу автоматизованих рішень на якість і доступність освіти для різних соціальних груп.

Список використаних джерел

1. С. Горчинський, М. Софілканич, І. Горбенко Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. Академічні візії. 2023. № 20. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/407> (дата звернення: 08.08.2025).
2. І. Мамаєв Правове регулювання штучного інтелекту в аспекті прийняття «AI Bill of Rights». Modern research in world science : the 11th International scientific and practical conference, Lviv, (January 29–31, 2023), Lviv, 2023. P. 1498–1504.
3. М. Мар'єнко, В. Коваленко Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. Фізико-математична освіта. 2023. Т. 38, № 1. С. 48–53.
4. D. Cotton, P. Cotton, J. Shipway Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. Innovations in Education and Teaching International. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148> (дата звернення: 09.08.2025).
5. B. Lund, T. Wang Chatting about ChatGPT: How may AI and GPT impact academia and libraries? Library Hi Tech News. 2023. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4333415 (дата звернення: 08.08.2025).
6. M. Sullivan, A. Kelly, P. McLaughlan ChatGPT in higher education: Considerations for academic integrity and student learning. Journal of Applied Learning and Teaching. 2023. Vol. 6, №. 1. DOI: <https://doi.org/10.37074/jalt.2023.6.1.17> (дата звернення: 08.08.2025).